

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бехтер Л. А.** Стан економічної безпеки підприємств сільського господарства Запорізької області на основі оцінки їх фінансової складової / Л. А. Бехтер // *Агросвіт*. – 2012. – № 11. – С. 50 – 52.
2. **Васильців Т. Г.** Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
3. **Донець Л. І.** Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
4. **Захаров О. І.** Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності : навч. посіб. / О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. – К. : КНТ, 2008. – 257 с.
5. **Кім Ю. Г.** Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис. на здобуття канд. екон. наук:

спец. 21.04. 02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Ю. Г. Кім. – К., 2009. – 21 с.

6. **Кириченко О. А.** Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / О. А. Кириченко, Ю. Г. Кім // *Актуальні проблеми економіки*. – 2008. – № 12 (90). – С. 53 – 65.

7. **Кириченко О. А.** Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев та ін. – К. : Крок, 2008. – 423 с.

8. **Козаченко Г. В.** Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.

Рецензент: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та кредиту, декан економічного факультету Запорізького національного університету **Череп А. В.**

УДК 339.732.2(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

ЧЕРНИШОВА Л. О., САЗОНОВА В. В.

УДК 339.732.2(477)

Чернишова Л. О., Сазонова В. В. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні

У статті визначено необхідність розвитку іноземного інвестування в Україні. Проведено аналіз процесу залучення прямих іноземних капіталовкладень у вітчизняну економіку. Розглянуто головні проблеми погіршення інвестиційного клімату в державі. Запропоновано систему заходів стимулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестування, інвестор, структура капіталовкладень, національна економіка.

Рис.: 2. Бібл.: 8.

Чернишова Лариса Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клоцьківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Сазонова Вікторія Вікторівна – магістрант, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клоцьківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru

УДК 339.732.2(477)

Чернышова Л. А., Сазонова В. В. Особенности привлечения и стимулирования иностранного инвестирования в Украине

В статье определена необходимость развития иностранного инвестирования в Украине. Проведен анализ процесса привлечения прямых иностранных капиталовложений в отечественную экономику. Рассмотрены основные проблемы ухудшения инвестиционного климата в государстве. Предложена система мер стимулирования процесса привлечения прямых иностранных инвестиций и устранения негативных тенденций в экономике Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционный климат, инвестирование, инвестор, структура капиталовложений, национальная экономика

Рис.: 2. Библ.: 8.

Чернышова Лариса Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клоцькоівська, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Сазонова Виктория Викторовна – магистрант, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клоцькоівська, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru

UDC 339.732.2(477)

Chernyshova L. A., Sazonova V. V. Specific Features of Attraction and Stimulation of Foreign Investment in Ukraine

The article defines a necessity of development of foreign investing into Ukraine. It contains analysis of the process of attraction of direct foreign investments into domestic economy. It considers main problems of worsening the investment climate in the state and offers a system of measures for stimulation of the process of attraction of direct foreign investments and elimination of negative tendencies in the Ukrainian economy.

Key words: foreign investments, investment climate, investing, investor, investment structure, national economy

Pic.: 2. Bibl.: 8.

Chernyshova Larisa A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Sazonova Viktoriya V. – Graduate Student, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru

В умовах глобальної конкуренції роль прямих іноземних інвестицій (ПІІ) полягає в залученні не лише необхідних обсягів капіталу, а й сучасних технологій, методів управління та висококваліфікованих менеджерів. Виграють країни, які активно долучаються до міжнародного науково-технічного та інформаційного обміну. Проблема інвестування досить гостро постає перед більшістю країн світу, для України вона також є надзвичайно актуальною. Наша держава може акумулювати внутрішні інвестиції, але їх кількість є значно нижчою порівняно з країнами Західної Європи чи США. Тому розвиток іноземного інвестування в Україні надасть можливість збільшити обсяг фінансування економіки, створити додаткові та зберегти існуючі робочі місця, активізувати підприємницьку діяльність, сприяти виходу на світові ринки тощо.

Проблеми залучення іноземних інвестицій у економіку країни висвітлено в працях багатьох вітчизняних вчених-економістів, серед них С. В. Козловський, Ю. В. Герасименко, О. О. Балануца, А. Бутняров, В. І. Кокоріна, І. В. Олександренко, В. А. Худавердієва, С. О. Шосталь, Б. В. Губський, А. П. Дука, Т. В. Майорова, А. А. Пересада [1 – 8]. Серед іноземних дослідників – Дж. Хард, Ф. Кайзер, М. Дулі та ін. Проте деякі практичні питання активізації інвестиційного процесу потребують подальшого доопрацювання та уточнення. Тому *метою* статті є аналіз процесу залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку та визначення комплексу заходів стимулювання інвестування в Україні, які є особливо важливим для проведення ефективної інноваційної перебудови економічного комплексу, нарощування темпів виробництва, здійснення успішних ринкових перетворень.

Ситуація з надходженням ПІІ в Україну не може не викликати стурбованості. Країна протягом тривалого періоду часу програє конкуренцію на міжнародних ринках капіталу іншим країнам, незважаючи на наявність у неї конкурентних переваг, – вигідного географічного розташування, природно-кліматичних умов, кваліфікованої робочої сили, потенціалу економіки та ін.

Для України необхідність залучення іноземних інвестицій обумовлена низкою причин:

- ✦ відсутністю поповнення обмежених внутрішніх заощаджень і сприяння фінансуванню на мікрорівні, мезорівні та макрорівні;
- ✦ недостатнім обміном виробничим досвідом, виробничими та управлінськими технологіями, патентами, ліцензіями, ноу-хау;
- ✦ прагненням доступу українських підприємств за участю іноземного капіталу до зовнішніх ринків;
- ✦ перевагою прямих іноземних інвестицій, порівняно з портфельними інвестиціями та міжнародними кредитами, у більш стабільному та прогнозованому характері інвестування [3].

Водночас проникнення до національної економіки іноземного капіталу, на нашу думку, може спричинити неоднозначні наслідки, створюючи низку загроз національній економічній безпеці. У переважній більшості випадків ці загрози не є навмисними, а витікають із реалізації основної цільової функції іноземного інвестування – забезпечення максимальної прибутковості використання

активів. Для української економіки, на нашу думку, головними недоліками залучення іноземного капіталу можуть бути витіснення з ринку внутрішніх виробників і поставальників, збільшення залежності країни від іноземного капіталу, підвищення рівня конкуренції на ринку, жорстка експлуатація місцевих сировинних ресурсів тощо.

Обсяги залучення іноземного капіталу в Україну відстають від інших країн світу. Інвестиції, залучені в Україну, на сучасному етапі розвитку переважно орієнтовані на внутрішнього споживача і майже не сприяють входженню України до переліку країн з гідним становищем у міжнародному поділі праці. Приріст прямих іноземних інвестицій в Україну у першому півріччі 2012 р. у вигляді акціонерного капіталу скоротився на 3,4% (до \$2,369 млрд дол.) порівняно з аналогічним періодом 2011 р. Усього за шість місяців іноземні інвестори вклали в українську економіку \$3,224 млрд дол., але водночас вилучили \$0,596 млрд дол. У цілому обсяг внесених в Україну прямих іноземних інвестицій у вигляді акціонерного капіталу на початок липня 2012 р. досяг \$52,43 млрд дол., що у перерахунку на одну особу становить \$1151,6 дол. При цьому за перше півріччя обсяг заборгованості за кредитами і позиками, а також за торговельними кредитами та іншими зобов'язаннями перед прямими інвесторами практично подвоївся, зрісши на \$0,954 млрд дол. (до \$9,12 млрд дол.) [2, 5].

У 2012 р. інвестиції надійшли із 128 країн світу. Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними країнами інвесторами наведено на *рис. 1*.

До десятки найбільших країн-інвесторів, на які припадає понад 82% загального обсягу ПІІ, входять Кіпр – \$14521,5 млн дол., Німеччина – \$7403,9 млн дол., Нідерланди – \$4949,3 млн дол., Російська Федерація – \$3652,5 млн дол., Австрія – \$3249,6 млн дол., Франція – \$2505,2 млн дол., Великобританія – \$2393,1 млн дол., Віргінські Британські острови – \$1749,7 млн дол., Швеція – \$1566,1 млн дол. і Швейцарія – \$1071,5 млн дол. [4].

У структурі капіталовкладень головним інвестором в економіку України залишається Європейський союз. Усього за перше півріччя 2012 р. у національну економіку з країн ЄС внесено \$41336,4 млн дол. інвестицій, що складає 78,8% загального обсягу акціонерного капіталу, тоді як із країн СНД інвестовано лише \$4122,7 млн дол., або 7,9%, та з інших країн світу – \$6967,6 млн дол., що складає відповідно 13,3%. Проте з країн Європейського союзу було інвестовано на 18,7% менше порівняно з аналогічним періодом 2011 р. [6]. Така тенденція зумовлена політичною нестабільністю, нестабільністю законодавства в бюджетній та податковій сферах, конфліктністю та відсутністю безпеки ведення бізнесу в Україні.

Продовження тенденції скорочення інвестицій від основного іноземного інвестора – ЄС – негативно відобразиться на темпах розвитку національної економіки, розмір інвестицій у яку ще далекий від оптимально необхідного рівня (близько 25 – 30% від ВВП). Зменшення надходження іноземного капіталу знизить капіталізацію вітчизняного фондового ринку та викличе інвестиційний голод у фінансово-кредитних установах, які, у свою чергу, зменшать обсяги кредитування реального сектора економіки.

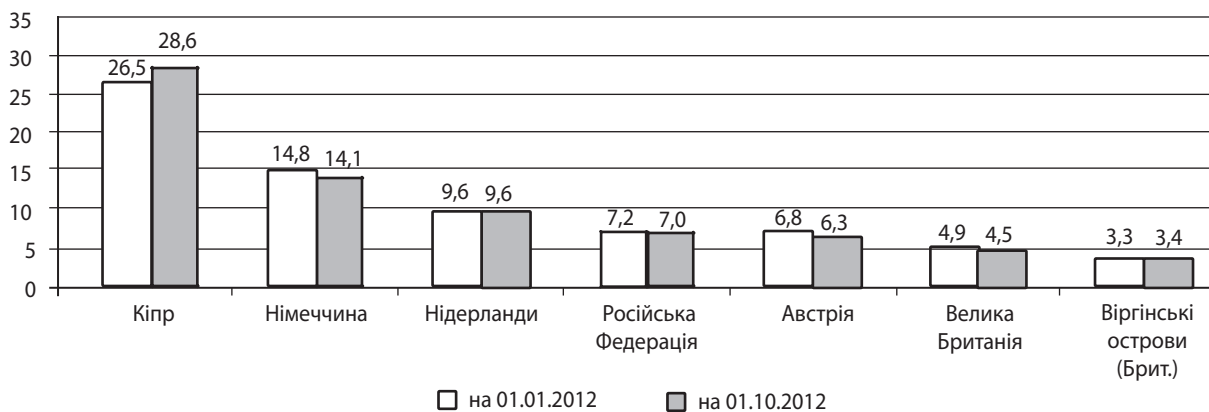

Рис. 1. Розподіл прямих інвестицій в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу) [5]

Розглядаючи галузеву структуру інвестицій, відзначимо, що на підприємствах промисловості зосереджено 31,4% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну. Левові частки іноземних інвестицій отримали металургія, харчова промисловість, хімічна і нафтохімічна промисловість, машинобудування, виробництво іншої неметалічної мінеральної продукції. У фінансових установах зосередилось 31,2% загального обсягу прямих іноземних інвестицій. В організації, які здійснюють операції з нерухомим майном, орендою, інжинірингом і наданням послуг підприємцям, внесено 16% інвестицій. У підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 10,4% [1].

Погіршення інвестиційного клімату у вітчизняній економіці створює ризики для економічного зростання у 2013 р. і може зменшити темпи зростання реального ВВП до 2 – 2,5% річних.

Опитування, проведене донецькою компанією Research & Branding Group з ініціативи Державної податкової служби України серед 290 керівників компаній-інвесторів за перший квартал 2012 р. щодо інвестиційного клімату в Україні, дало можливість визначити, що 4,5% інвесторів схильні оцінювати інвестиційний клімат в Україні як хороший; 9% інвесторів стверджують, що інвестиційний клімат в Україні дуже поганий, ще 35,5% оцінюють його як близький до дуже поганого. У той же час близько 50% інвесторів оцінюють інвестиційний клімат в Україні як нейтральний. Індекс інвестпривабливості України на сьогодні залишається все ще на низькому рівні – 2,19 бала з п'яти. [7].

Сьогодні в Україні існує багато перешкод і проблем із залученням іноземних інвестицій, серед яких можна виділити:

- ✦ корумпованість влади. Іноземні вкладники сподіваються, що українська влада забезпечить максимальну прозорість інвестиційних схем;
- ✦ жорстке оподаткування. У нашій країні існує велика кількість різних видів податків, спостерігається несвоечасність повернення податку на додану вартість;
- ✦ складність реєстраційних, ліцензійних і митних процедур;
- ✦ відсутність чітких і простих процедур викупу й оренди землі для ведення господарської діяльності;

- ✦ відсутність державного захисту інвестицій. Інвестори вимагають захисту своїх прав та інтересів у судах, підвищення ефективності судової системи, створення системи контролю за ухваленням судами відверто неправових, рейдерських рішень;
- ✦ нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів;
- ✦ зменшення можливості реалізації продукції на внутрішньому ринку за рахунок низької купівельної спроможності значної частини населення;
- ✦ невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами.

Для стимулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці країни необхідно, щоб основні положення законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування не лише відповідали міжнародним нормам, а й виконувалися. Зарубіжний інвестор має сприйняти Україну як стабільну і передбачувану країну, а її економіку такою, де макроекономічна стабільність асоціюється з послідовним розвитком, включаючи зростаючі темпи виробництва, платоспроможний попит[8].

Вважаємо, що разом з удосконаленням конституційно-правової та законодавчої бази щодо іноземних інвестицій, повинні розвиватися й інші заходи зі стимулювання процесу залучення іноземних капіталовкладень, а саме: контроль за інфляцією; зменшення дефіциту бюджету; стабілізація виробництва, політичного середовища; підвищення надійності фінансової системи; розвиток конкуренції; максимальне спрощення процедур, які регламентують взаємовідносини між державою та підприємцями в галузі залучення іноземних інвестицій; гарантування стабільності умов щодо довгострокового фінансування інвестиційних проектів; вдосконалення податкової та митної політики, системи захисту прав інвесторів, діяльності інститутів спільного інвестування; розвиток страхування інвестиційних ризиків та ін.

Сформовану систему заходів стимулювання іноземного інвестування наведено на рис. 2.

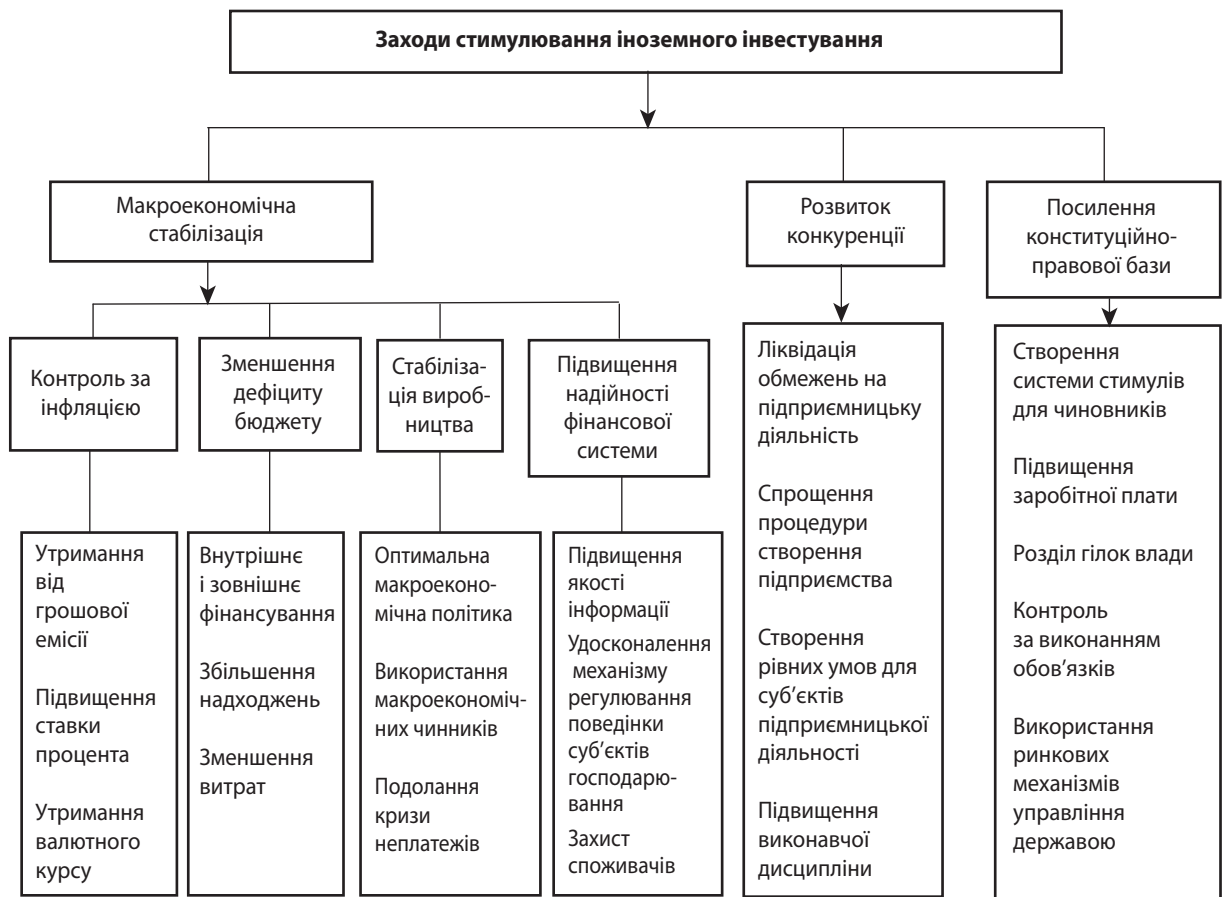

Рис. 2. Система заходів стимулювання процесу залучення іноземних інвестицій в Україні

ВИСНОВКИ

Таким чином, іноземні інвестиції відіграють важливу роль в розвитку будь-якої країни та сприяють зростанню рівня її економіки на основі ефективного використання її національних ресурсів.

В Україні останнім часом темпи зростання іноземного інвестування мають тенденцію до зниження. Вітчизняний інвестиційний клімат усе ще залишається несприятливим для інвесторів. Складний процес входження іноземних інвестицій в країну, невисока довіра до стабільності урядових рішень, відсутність стійких змін в економіці, втручання уряду в роботу приватного бізнесу, відсутність боротьби з корупцією, невпевненість у політичній стабільності, і, нарешті, нинішня світова економічна криза є основною перешкодою для надходження та зростання капіталовкладень в Україні. З огляду на це, на державному рівні необхідно вжити систему заходів для активізації процесу інвестування, яка сприятиме формуванню необхідних матеріальних, політичних і соціальних передумов усесторонньої трансформації українського суспільства до загальноєвропейських стандартів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Балануца О. О.** Роль іноземного інвестування в економіці України / О. О. Балануца // Формування ринкових відносин. – 2011. – № 10. – С. 73 – 74.

2. **Бутняров А.** Сприятливий інвестиційний клімат країни – запорука залучення іноземних інвестицій / А. Бутняров // Ринок цінних паперів України. – 2011. – № 3/4. – С. 29 – 32.

3. **Козловський С. В.** Моделювання інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі України : монографія / С. В. Козловський, Ю. В. Герасименко. – Вінниця : Глобус-Прес, 2007. – 136 с.

4. **Кокоріна В. І.** Стан та проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / В. І. Кокоріна // Держава та регіони. – Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 101 – 105.

5. **Олександренко І. В.** Особливості іноземного інвестування в Україні / І. В. Олександренко // Держава та регіони. – 2012. – № 2. – С. 120 – 126.

6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.dov.ua>

7. **Худавердієва В. А.** Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 63 – 64.

8. **Шосталь С. О.** Активізації інвестиційного процесу в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання / С. О. Шосталь // Статистика України. – 2012. – № 3. – С. 119 – 122.